

INFORMATION TIL PATIENTER OG PÅRØRENDE

Semantisk demens

NATIONALT
VIDENSCENTER
FOR DEMENS

HVAD ER SEMANTISK DEMENS?

Semantisk demens er en sjælden form for demenssygdom, som primært viser sig ved, at man lidt efter lidt mister sin viden om ords betydning og tings egenskaber. Korttidshukommelsen vil derimod sjældent være påvirket i sværere grad. Personer med semantisk demens vil derfor langt hen i sygdomsforløbet fortsat kunne huske begivenheder, der er sket for nylig, og have evnen til at finde rundt.

SYMPTOMER OG FORLØB

Ændringer i sprog og viden

Personer, der rammes af semantisk demens, mister gradvist deres ordforråd og viden om begreber. De glemmer, hvad personer, steder og ting hedder, hvad ord betyder, og med tiden kan det blive svært at huske, hvilke egenskaber personer, dyr eller ting har, og hvad genstande bruges til. Sygdommen påvirker imidlertid ikke selve evnen til at tale eller formulere grammatisk meningsfulde sætninger. Kender man ikke personen, vil man derfor ikke nødvendigvis opdage, at der er noget galt.

Som ved andre demenssygdomme udvikler symptomerne sig gradvist og langsomt. Et af de første symptomer ved semantisk demens er besvær med at komme i tanke om navne på personer og genstande. Ordet termokande kan fx blive erstattet af et nærliggende ord som flaske, krus, "den med kaffe i" eller med vage termer som fx "tingest", "dims" eller "den der". Da ordfindingsbesvær også er et ret almindeligt problem hos raske mennesker, kan der gå flere år, før man bliver klar over, at der er tale om sygdom.

Det er typisk ord, begreber og genstande, som man sjældent anvender i hverdagen, der går tabt først. Men med tiden mistes også kendskab til mere almindelige ord og genstande. Hvis en person med semantisk demens fx ser et billede af en løve, vil vedkommende formentligt godt være klar over, at det er et dyr, men vil ikke kunne huske, at den kaldes en løve. Med tiden forsvinder også den viden, som er knyttet til begrebet "løve",

hvilket betyder, at personen ikke længere kan huske, hvor stor en løve normalt er, hvor den lever, hvad den spiser, om den er farlig osv.

Selvom symptomerne primært kommer til udtryk i sproget, er semantisk demens altså ikke en ren sproglig forstyrrelse, men en forstyrrelse i personens videnslager. I takt med at ordforrådet indsnævres, udvikler de fleste personer med semantisk demens nogle faste vendinger eller fraser, som de hyppigt bruger.

Tab af ordforråd og viden om genstandes egenskaber medfører, at det bliver sværere at forstå, hvad andre siger, at man får mindre udbytte af at læse bøger og aviser og har sværere ved at følge med i film og tv.

Kommunikation og samvær

I takt med at sproget bliver dårligere, bliver kommunikation og samvær med andre mennesker ofte vanskeligt. Nogle mennesker med semantisk demens mister lysten til at være sammen med andre, mens andre fortsat har et ønske om og behov for kontakt, selvom det kan være en udfordring, da de har sværere ved at aflæse sociale situationer og leve sig ind i andre menneskers ønsker og behov. Personer med semantisk demens kan også få sværere ved at afpasse deres adfærd til nye situationer. I nogle situationer kan de pårørende opleve sådanne ændringer som udtryk for, at personen er blevet mere selvoptaget og egoistisk, selvom det ikke er tilfældet.

Ændring i vaner og væremåde

Det er ikke ualmindeligt, at personer med semantisk demens ændrer vaner og interesser. Det hyppigste eksempel på dette er, at de ikke bryder sig om, når der sker nye og uforudsete ting, men foretrækker faste daglige rutiner, så tingene sker på samme tidspunkt og på samme måde hver dag. Nogle bliver også meget optagede af at udføre bestemte aktiviteter som at gå eller cykle lange ture, gøre rent i huset, luge i haven, lægge puslespil, løses sudoku eller lytte til musik og danse. Personer med semantisk demens kan bruge meget længere tid på disse ting, end de gjorde før sygdommen.

Hos nogle sker der en ændring i spisevaner, som typisk består i, at personen med semantisk demens spiser en mindre varieret kost og måske sammensætter madvarer på utraditionelle måder. Der kan også optræde perioder med ændrede kropsoplevelser og tilbagevendende klager over fx smerter og ømhed bestemte steder i kroppen, uden at man kan finde tegn på skader eller sygdom. Andre og mere sjældne symptomer ved semantisk demens er nyudviklet optagethed af filosofiske og religiøse emner og (ubegrundet) sparsommelighed eller bekymring for fattigdom.

Vrangforestillinger og tankeforstyrrelser i lighed med, hvad man ser hos mennesker med svær psykisk sygdom, kan forekomme, men ses forholdsvis sjældent. Dog kan tab af viden om verden øge risikoen for, at personer med semantisk demens mistolker, hvad der sker omkring dem. Når man ikke forstår, hvad andre siger, eller hvorfor de gør, som de gør, kan man lettere blive mistroisk og få forkerte ideer om, hvad der foregår omkring én.

SYGDOMSFORLØB, HYPPIGHED OG ARVELIGHED

Semantisk demens er en langsomt fremadskridende sygdom. I gennemsnit diagnosticeres sygdommen i 55-års alderen og hører derfor til blandt de demenssygdomme, der debuterer tidligt. Som ved andre demenssygdomme er forløbene meget forskellige, og det er ikke muligt at forudsige, hvor langt et sygdomsforløb vil blive, eller hvilke symptomer der vil opstå i takt med, at sygdommen skrider frem.

Sygdommen forekommer en smule hyppigere hos kvinder end hos mænd, men herudover kender man ikke til forhold, der påvirker risikoen for at få sygdommen. Man kender heller ikke præcise tal for sygdommens hyppighed, men man vurderer, at det højst er 4 ud af 100.000, der rammes af semantisk demens.

Semantisk demens er en undertype af frontotemporal demens (FTD). FTD er en fællesbetegnelse for demenssygdomme, der påvirker pandelapperne (frontallapperne) og den forreste del af tindingelapperne (tempo-

rallapperne). Selvom der generelt er større arvelighed ved de frontotemporale demenssygdomme end ved andre former for demens, har det vist sig, at semantisk demens meget sjældent er arvelig. Kun hvis flere inden for den nærmeste familie har udviklet demens i en tidlig alder, kan der være tale om en arvelig form. Ved tvivl og bekymring for arvelighed anbefales det at opsøge sin egen læge, som kan rådgive nærmere og i særlige tilfælde henvise til genetisk rådgivning.

ÅRSAG OG LOKALISATION I HJERNEN

Semantisk demens skyldes, at hjerneceller (neuroner) går til grunde. Sygdomsprocessen begynder i de forreste områder af tindingelappen, oftest i venstre side af hjernen, og spreder sig gradvist til pandelapperne og senere også til resten af hjernen. Undersøgelser viser, at der hos de fleste er sket en ophobning af et protein, der kaldes TDP-43. TDP-43 er normalt forekommende i hjernen, men af grunde som man endnu ikke kender, sker der ved nogle demenssygdomme en gradvis ophobning af dette protein, hvilket medfører, at neuronerne går til grunde. Hvorfor og hvordan denne proteinophobning mere konkret foregår, er nogle af de spørgsmål, som forskningen søger at besvare, bl.a. i håb om at finde behandlingsmuligheder.

BEHANDLING

Der findes endnu ikke medicinsk behandling, der kan helbrede eller bremse sygdomsudviklingen. Sygdommen fører efter mange år til døden, fordi den gradvist spreder sig til de livsvigtige dele af hjernen. I tilfælde, hvor personer med semantisk demens udvikler depression eller andre psykiatriske symptomer, kan man behandle med medicin, men den væsentligste indsats vil altid være psykologiske og sociale tiltag. For at bevare et højt funktionsniveau længst muligt er det vigtigt, at dagligdagen bygges op omkring rutiner og genkendelighed. Hvis omgivelserne er overskuelige og aktiviteterne forudsigelige, vil de fleste kunne blive boende i eget hjem og varetage almindelige dagligdagsopgaver mange år efter, at sygdommen er brudt ud.

GODE RÅD TIL PÅRØRENDE

- **Vær tydelig i kommunikationen.** Det er ofte sværere for en person med semantisk demens at forstå enkelte ord, end ord der indgår i en sammenhæng. Derfor kan det hjælpe at tale i hele – men ikke for lange – sætninger. Vis og peg på tingene, når du vil give en besked eller forklare noget. Brug også kropssprog, mimik, fagter og tonefald til at demonstrere, hvad du mener.
- **Undlad at teste hukommelsen.** Det kan være nærliggende at stille spørgsmål for at tjekke, om den syge kan huske navne på personer og ting, og mange har en forestilling om, at man på denne måde "træner hukommelsen". Generelt kan det dog ikke anbefales at teste hukommelsen på denne måde. Dels er der ingen beviser for, at det virker, dels er det aldrig en rar oplevelse, når ens vanskeligheder udstilles. Det er langt bedre at spørge til personens oplevelser af og meninger om tingene.
- **Aktiviteter frem for samtale.** Selvom det at føre en samtale bliver svært, når man har semantisk demens, vil der langt hen i sygdomsforløbet være mange praktiske ting, som den syge fortsat kan deltage i. Det kan derfor anbefales, at man er sammen om aktiviteter, fx at gå en tur, ordne noget i haven, lægge et puslespil, lave mad, spille bold eller andet, som ikke primært er baseret på samtale.
- **Overskuelighed og rutiner.** De fleste mennesker med semantisk demens trives bedst i en hverdag præget af rutiner. Forsøg derfor at skabe struktur i hverdagen med fokus på kendte aktiviteter, og følg gerne samme rytme hver dag, så vidt det er muligt.
- **Vær åben og bed om hjælp.** Viden og åbenhed om sygdommen giver afklaring og forståelse for de ændringer, man oplever i hverdagen, og støtte fra familie og venner er afgørende for, at man som pårørende kan finde kræfter og overskud.

MERE INFORMATION

Du kan få mere information og rådgivning om semantisk demens hos din kommunale demenskoordinator og fra den hukommelsesklinik, som I er tilknyttet.

I din kommune kan du høre om de forskellige tilbud, der kan være til både patienter og pårørende.

Du kan også søge hjælp og støtte hos Alzheimerforeningen.

Du kan læse mere om semantisk demens på følgende hjemmesider:

www.videnscenterfordemens.dk

www.alzheimer.dk

Nationalt Videnscenter for Demens

Rigshospitalet – afsnit 8007 · Inge Lehmanns Vej, opgang 8, stuen · 2100 København Ø
vide@regionh.dk · www.videnscenterfordemens.dk · opdateret 2021
